

ВІРТУАЛЬНИЙ НАРКОБІЗНЕС В МЕРЕЖІ INTERNET: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Козут М.Г.,

*студентка 4 курсу юридичного факультету,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Сучасний етап розвитку нашого суспільства характеризується широким впровадженням в усі сфери життєдіяльності нових інформаційних і комп'ютерних технологій. Сьогодні складно собі уявити хоча б одну галузь народного господарства, де в управлінні виробничими і розподільними процесами не брали б участь електронно-обчислювальні машини. Природно, комп'ютери проникли і в сферу негативної соціальної практики, що розвивається адекватно загальним тенденціям і процесам. Вони органічно вплелися в кримінальні схеми і механізми, стали їх невід'ємними компонентами.

Проте, практична боротьба з такими видами злочинів знаходиться на досить низькому рівні розвитку. Особливо це стосується практики боротьби з наркозлочинністю в мережі Інтернет. Прогалина у даній сфері наукового знання негативно позначається на організації міжвідомчої протидії і профілактики віртуальному наркобізнесу, на законотворчій практиці, яка мала б регламентувати ці суспільні відносини. До недоліків наукового, законодавчого, правозастосовчого рівня додається ще і брак відповідних методик розкриття і розслідування даного виду злочинів, фахівців і високотехнологічного програмно-пошукового забезпечення в Мережі, висока латентність Internet-наркобізнесу і т. ін.

Тому актуальність вивчення використання мережі Internet представниками наркобізнесу для реалізації безконтактних оборотів пов'язана з необхідністю вироблення дієвої системи профілактики і протидії злочинній діяльності в електронних ресурсах Мережі, а також – із намаганнями заповнити вакуум у розглядуваній сфері.

Метою даної роботи є дослідження сучасного стану та розповсюдження наркозлочинності в інтернет-мережі, визначення шляхів протидії та запобігання таким видам злочинів.

Питання боротьби з наркозлочинністю в мережі Інтернет досліджували такі українські та зарубіжні науковці як Виноградська Т.М., Гуров А.І., Зимовець В.В., Кузьмінов В.Н., Литвак О., Рокітов А.І., Салтевський М.В. та інші.

Злочинна діяльність у сфері незаконного наркобізнесу є складною, структурованою, відрізняється вчиненням наркотичних злочинів з кваліфікуючими та особливо кваліфікуючими ознаками, що проявляє себе у діяльності груп осіб за попередньою змовою, організованих груп і злочинних організацій стосовно наркозасобів у

великих і особливо великих розмірах з міжнародними і транснаціональними зв'язками. Ділки наркокриміналітету вже давно оцінили досягнення науково-технічного прогресу в сфері новітніх технологій, де завдяки своєму глобальному характеру і швидким темпам розвитку саме Internet став їх квінтесенцією[3,с.1].

У зв'язку з розвитком сучасних комп'ютерних технологій, насамперед всесвітньої глобальної електронної мережі Інтернет, в міжнародному законодавстві з'явився новий термін «кіберзлочинність» [1]. Особливо небезпечними стали злочини проти особи, власності, порядку управління та інших об'єктів, але які вчиняються з використанням комп'ютерів, комп'ютерних систем і сучасних мережевих технологій.

Сьогодні Інтернет, з його практично необмеженими інформаційно-комунікативними можливостями, використовується наркоугрупованнями в якості інструмента просування на ринок свого забороненого товару. З цією метою в Мережі активно рекламуються психоактивні речовини і наркотична субкультура, психоделічна філософія. На багатьох сайтах пронаркотичного спрямування знаходиться чимало текстів з описом різних видів наркотичних засобів і психотропних речовин та рецептів їх вироблення, виготовлення, виробництва та споживання. Даються поради, як поводити себе при затриманні працівниками правоохоронних органів за зберігання і перевезення наркотиків[4,с.141-149].

Кіберзлочинність в силу своєї специфіки стала настільки актуальним явищем, що в листопаді 2001 року Радою Європи була прийнята Конвенція про кіберзлочинність (Ратифікація від 07.09.2005). У підготовці тексту брали участь 43 держави - члени Ради, а також Канада, Японія, Сполучені Штати (які мають статус спостерігачів) і Південно-Африканська Республіка. Конвенція була прийнята 8 листопада 2001 року і відкрита для підписання 23 листопада 2001 року[2].

До способів незаконного використання сучасних технологій наркоторговцями МККН відносить наступні[3]:

- поширення за допомогою засобів масової інформації, в тому числі електронних, інформаційних матеріалів, що підбурюють чи спонукають до вживання наркотиків (порушення статті 3 Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 року);
- поширення через мережу Інтернет інформації, що містить рекомендації щодо незаконного використання та виготовлення наркотиків.

Формули (прописи) наркотиків зазвичай трималися в секреті, вони ревно охоронялися, а при сучасних засобах інформатизації відомості про них може тепер отримати кожен, хто здатний вийти на

оператора, підключеного до глобальної мережі. Тепер навіть малокваліфіковані фахівці мають електронний шлях залучення до виробництва наркотиків. Менше 10 відсотків підозрілих осіб, затриманих за незаконне виробництво метамфетаміну, є експериментальними хіміками, що і пояснює причину численних спалахів, вибухів і нещасних випадків з пораненнями, які відбуваються в підпільних лабораторіях.

Крім того, в мережі Інтернет відбувається нерегламентоване зростання числа аптек, які пропонують до продажу препарати, в тому числі сильнодіючі нарковмісні, без жодного рецепта (що є порушенням статті 10 Конвенції ООН про психотропні речовини 1971 року).

Сучасні засоби дозволяють ставити захист на комп'ютери з метою виявлення проб проникнення і здійснення відповідного хакерства для заподіяння шкоди джерелу таких дій. У Китаї, наприклад, наркоділки намагалися запобігти своє викриття, проникнувши в базу даних митниці з метою зміни інформацію, що стосується їх партії товару. Колумбійські і мексиканські наркокартелі використовують сучасне обладнання для спостереження за розслідуванням співробітниками органів і перехоплення їх повідомлень, збору фотографій та іншої інформації особистого характеру [6].

Аналізуючи тексти електронних сторінок, можна виділити певні стадії наркобізнесу в мережі Інтернет, у порівнянні з традиційним наркобізнесом: [7]

– Internet-пропозиція, поєднана з рекламуванням наркоспоживання, психологічним впливом, так званою ловлею “на живця”, розрахована на відвідувачів сайту, **представляє стадію підготовки до збуту наркотику і отримання грошей**. Проводиться із залученням вербальної (спеціальні словоформи, емоційно забарвлена лексика, жарготизми наркоділерів і юзерів (користувачів комп'ютерів), наприклад, “*приголовилива трава*”, “*повні дрова*”, “*сплющує довго і якісно*”, “*повний рульоз*” – у значенні все розрулене, налаштоване) сугестії (навіювання з викликанням інтересу і тягіння до придбання наркозасобу);

– **стадія наркомаркетингу**, що характеризується переходом від рекламування до заздалегідь розробленого і запланованого інструктажу щодо конкретних етапів злочинних дій у загальному ланцюгу → від придбання електронної картки PayPal із зазначенням конкретного місця її придбання по м. Києву → до установки програмного забезпечення або в Internet-кафе, або на персональному комп'ютері вдома у покупця → до оплати через придбану картку на рахунок наркоділера через e-mail → до отримання протягом 2 – 3 годин наркотику у визначеному місці, яке, зазвичай, ніколи не дублюється протягом короткого часу;

– **стадія виконання дій зі збуту**, що містить в собі ознаки попереднього наркомаркетингу;

– **стадія безконтактного (електронного) переказу й отримання грошей за незаконний віртуальний збут наркосасобу**, яка в традиційному наркобізнесі передє наступній посткримінальній діяльності – “легалізації” грошових коштів, здобутих злочинним шляхом від наркобізнесу, або використанню коштів від нього.

Схема ланцюгу взаємопов’язаних стадій віртуального наркобізнесу виглядає так: **підготовка до збуту наркотуки і отримання грошей** → **наркомаркетинг** → **виконання фізичних дій зі збуту та покупки наркосасобу** → **безконтактний переказ й отримання “відмитих” грошей за віртуальний наркобізнес**. Тому розірвати цей ланцюг імовірним представляється на стадіях виявлення наркоманських сайтів із залученням СОПЗ, перегляду електронної пошти та підключення зовнішнього спостереження на стадії виконання замовлення.

Однією з найбільш незахищених аспектів наркозлочинності в мережі інтернет є той факт, що в групу найбільшого ризику потрапляють молоді люди, які дуже багато часу проводять у віртуальному світі. Проблема наркозлочинності в молодіжному середовищі є актуальною і часто обговорюється, тоді як віртуальна наркозлочинність і її розвиток серед молоді відходять на другий план. Хоча це є великою помилкою. Інтернет найбільш поширений серед людей молодого віку і саме вони більше всі піддаються на провокативні дії зі сторони кіберзлочинців. Тому це питання повинно слугувати темою окремих обговорень і виводитись на національний та міжнародний рівень з метою захисту молоді, яка є фундаментом для розвитку майбутнього всього світу[5].

З вищевикладеного випливає, що кіберзлочинність – це злочинність без кордонів. У таких умовах суто національні правоохоронні стратегії не є достатніми. А проблема наркоманії та наркозлочинності - це проблема всього людства, вирішення якої залежить як від держави, так і від всього громадянського суспільства в цілому. Посаднання цих понять та механізмів боротьби із такими видами злочинів і повинно бути пріоритетним на даний час. У зв’язку із цим на перспективу необхідним є вирішення низки принципових завдань.

По-перше, необхідно продовжити зміцнення нормативно-правової бази в цій сфері. На законодавчому рівні повинні бути чітко визначені компетенція і відповідальність кожної структури, що входить у єдину систему профілактики наркоманії та протидії наркозлочинності в мережі Інтернет, що дозволить підвищити загальну координацію роботи всіх правоохоронних органів, сконцентрувати зусилля держави і громадських організацій на дійсно значимих

напрямах діяльності.

По-друге, приділити належну увагу особливому напрямку – профілактичній роботі серед дітей, підлітків і молоді. Необхідно шукати шляхи огороження молоді від наркотиків та мінімізувати вплив кіберпростору в негативному аспекті на майбутнє покоління.

По-третє, міцний заслін повинен бути поставлений на шляху проникнення в суспільне середовище пропаганди образу легкого життя, що протікає в оточенні всіляких задовольень, насадження кримінальної субкультури, споживчого відношення до рідних, держави і всього суспільства. Перед державними органами, іншими суб'єктами протидії наркозлочинності у сфері профілактики наркоманії і попередження наркозлочинів в мережі Інтернет стоїть спільна мета – зниження попиту на наркотики, формування антинаркотичного світогляду, пропаганда здорового способу життя.

По-четверте, на національному рівні розвинути освідченістьвлане правоохоронних структур та тих органів, завданнями яких є боротьба з наркозлочинами, саме в сфері роботи з новітніми технологіями та забезпечити достатній як технічний, так і кадровий склад для такої боротьби.

Слід пам'ятати, що наркотики – це одне із найнегативніших явищ в нашому суспільстві. Вони сприяють лише його деградації та занепаду. І якщо кожен свідомо не почне боротись із поширеністю цього явища, то це загрожувє стати катастрофою всесвітнього масштабу. І, головне, якщо не почати таку боротьбу особисто із себе, якщо громадяни не захочуть допомагати викорінювати це зло, а займуть інертні позиції – то жодна загальнодержавна, як і жодна міжнародна, програми не принесуть ніяких результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зимовець В.В., Смирнова І.В., Чувирін Д.Е. Запобігання віртуальному наркобізнесу в Internet: перспективи для України // Науково-практичний журнал «Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)» №16 – 2007(http://mndc.naiu.kiev.ua/Gurnal/16text/g16_05.htm)
2. Конвенція про кіберзлочинність. Рада Європи; Міжнародний документ від 23.11.2001 Режим доступу http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_575
3. Кузьминов В.Н., Сердюк А.А. Профілактика наркотизма в глобальній сеті Internet // Профілактика наркоманії: организационные и методические аспекты: Итоговые материалы междунар. проекта / Сост. И. П. Рущенко. – Харьков: Финарт, 2002.

4. Литвак О. Латентна злочинність: деякі аспекти // Право України. – 2003. – № 1.
5. Механізм протидії наркозлочинності: кримінологічні засади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Я. В. Ступник; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2011
6. Семерак О.С., Ступник Я.В., Сливич І.І. Наркозлочинність: кримінологічна та кримінально-правова характеристика: Науково-практичний посібник. - У.: Брега, 2013.
7. Стратегія національної безпеки України // Офіційний вісник України. - 2007. - № 11.
Науковий керівник: к.ю.н., доц. Ступник Ярослав Валерійович.